

Stymulowanie przedsiębiorczości innowacyjnej na przykładzie województwa pomorskiego

Adam Przybyłowski

Akademia Morska w Gdyni, Polska

Katarzyna Królikowska

Software Development Academy (SDA Sp. z o.o.), Gdynia, Polska

Streszczenie

Innowacyjność jest bardzo ważnym elementem współczesnej gospodarki, która rozwija się dzięki inwestycjom w badania i rozwój, a także na bazie transferu technologii i komercjalizacji wiedzy. Obecnie w Polsce pojawia się coraz więcej instytucji, które mają na celu wsparcie przedsiębiorców w dążeniu do innowacyjności. Celem publikacji jest ukazanie specyfiki ośrodków innowacji na przykładzie instytucji funkcjonujących w Trójmieście (woj. pomorskie). Metodą zastosowaną w pracy były badania ankietowe, a narzędziem badawczym — kwestionariusz ankietowy. Przyjętą hipotezę zakładającą, iż ośrodki te stymulują działania innowacyjne przedsiębiorców i osób inicjujących aktywność biznesową, zweryfikowano pozytywnie. Uzyskane wyniki wskazują, iż najistotniejszym czynnikiem jest dogodna lokalizacja oraz możliwość nawiązania nowych, wartościowych kontaktów biznesowych. Tak korzystne i zauważalne opinie wśród pracowników ośrodków udowadniają, że spełniają one swoją rolę i są w stanie stymulować polską gospodarkę, która dzięki rozwojowi nauki i techniki staje się coraz bardziej konkurencyjna.

Słowa kluczowe: ośrodki innowacji, województwo pomorskie, badania ankietowe

JEL: O43

Wstęp

Obecnie w Polsce pojawia się coraz więcej instytucji, które mają na celu wsparcie przedsiębiorców w dążeniu do innowacyjności. W Polsce nakłady przeznaczane na B+R z roku na rok rosną; w roku 2014 wynosiły 16 168 mln zł, a w roku 2015 już 18 061 mln zł, wraz z nimi powiększa się również liczba zatrudnionych pracowników naukowo-badawczych, którzy zazwyczaj korzystają z infrastruktury oferowanej przez innowacyjne ośrodki naukowo-technologiczne.¹ Celem publikacji jest ukazanie specyfiki ośrodków innowacji na przykładzie instytucji funkcjonujących w Trójmieście. Przyjęto hipotezę, iż ośrodki te stymulują działania innowacyjne przedsiębiorców i osób inicjujących aktywność biznesową. Metodą badawczą zastosowaną w pracy były badania ankietowe, a narzędziem badawczym kwestionariusz ankietowy. W części pierwszej scharakteryzowano specyfikę ośrodków innowacji w Polsce, a w drugiej przedstawiono wyniki przeprowadzonych badań ankietowych.

1. Rola wybranych ośrodków innowacji w rozwoju przedsiębiorczości w Polsce

Innowacyjność regionu traktowana jest jako wypadkowa wielu procesów i zjawisk o charakterze społeczno-gospodarczo-przestrzennym. Jest ona pochodną innowacyjności podmiotów gospodarczych, sektora naukowo-badawczego, kapitału ludzkiego i społecznego, polityki innowacyjnej itp.

1. Zob. Instytucje otoczenia biznesu w Obszarze Metropolitalnym Gdańsk-Gdynia-Sopot. Raport opracowany przez Adama Płoszaja, Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych EUROREG, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2015, [@:] http://www.euroreg.uw.edu.pl/dane/web_euroreg_publications_files/5913/iob_w_gom_2015_rev.pdf.

(Nowakowska 2009). Przedsiębiorstwa zawdzięczają swoją innowacyjność nie tylko własnym zdolnościom organizacyjnym, ale również kontaktom z innymi przedsiębiorstwami (dostawcami, kontrahentami) oraz instytucjami. Komunikacja, współpraca i koordynacja stanowią obecnie niezbędne warunki dla tworzenia i dyfuzji technologii w regionie. Szczególną rolę w tym procesie odgrywają instytucje funkcjonujące w ramach regionalnych systemów innowacji (Golejewska 2017).

Ośrodki Innowacji i Przedsiębiorczości (OIiP) są partnerem sektora publicznego i prywatnego, których nadrzędnym celem jest zaspokajanie potrzeb ich kluczowych klientów — przedsiębiorców związanych przede wszystkim z rozwojem innowacyjnej przedsiębiorczości (Hisrich i Peters 1989; Matusiak 2006). Dotyczy to zwiększania skłonności do innowacji we wszystkich wymiarach, tj. w zakresie produktów, procesów, marketingu, zarządzania i organizacji, promowania eksperymentowania, transferu technologii i komercjalizacji wiedzy oraz poprawy konkurencyjności, w tym konkurencyjności opartej na poprawie wydajności dzięki nowym technologiom oraz na rozwoju w zakresie know-how. Dzięki niekomercyjnemu charakterowi (ich celem nie jest maksymalizacja zysku) i statutowemu nastawieniu na wsparcie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności, spełniają one na rynku funkcje usługowe, tworząc ogólnokrajową sieć wsparcia, umożliwiającą dynamizację procesów rozwojowych poszczególnych przedsiębiorców.² Ważnym stymulatorem ich rozwoju są fundusze europejskie.

W Polsce najwięcej OIiP prowadzi działalność w województwie mazowieckim (84 ośrodki), głównie za sprawą bardzo dużej liczby funduszy kapitałowych zlokalizowanych w Warszawie (37). Kolejne miejsca zajmują województwa śląskie (81) i wielkopolskie (69). Najmniejszą liczbą ośrodków mogą pochwalić się województwa: podlaskie (22), lubuskie (20) i opolskie (10). Liczba ośrodków powiązana jest z wielkością województwa, jego potencjałem społeczno-gospodarczym, dynamiką procesów transformacji i zaangażowaniem władz regionalnych i lokalnych (Bąkowski i Mażewska 2014). Wśród takich ośrodków w Polsce możemy wyszczególnić podział na trzy kategorie:

- parki naukowo-technologiczne,
- inkubatory przedsiębiorczości,
- preinkubatory przedsiębiorczości (Gust-Bardon i Niedzielski 2016).

W naszym kraju funkcjonują 42 Parki Naukowo-Technologiczne, a pierwszym był powstały w maju 1995 r. Poznański Park Naukowo-Technologiczny. Mają one za zadanie wspierać nowoczesne rozwiązania (Nowakowska 2009), dążyć do poszerzania wiedzy, stymulowania rozwoju poprzez połączenie w jednym miejscu firm z różnych branż, które są w stanie wzajemnie się wspierać i korzystać z oferowanych usług (Bąkowski i Mażewska 2014). W Trójmieście znajdują się dwa parki naukowe: Pomorski Park Naukowo Technologiczny w Gdyni (PPNT) powstały w 2001 r. oraz Gdański Park Naukowo Technologiczny w Gdańsku, który powstał w 2006 r. Zrzeszają one przedsiębiorstwa często będące w fazie wzrostu i potrzebujące coraz więcej przestrzeni biurowej oraz możliwości infrastrukturalnych. PPNT o powierzchni 76 tys. m² jest największym parkiem naukowo-technologicznym w Polsce. Swoją siedzibę ma tu 215 firm. Liczba partnerów parku to blisko 250 firm i instytucji powiązanych z PPNT umowami o współpracy. Firmy najczęściej korzystają z wynajmu nowoczesnych biur, specjalistycznych laboratoriów i prototypowni oraz wynikającego z umowy partnerskiej pakietu usług parkowych. Z innowacyjnymi projektami do parku mogą przystąpić zarówno dojrzałe firmy, jak i te działające na rynku nie dłużej niż dwa lata (inkubator przedsiębiorczości). Park posiada Strefę Startup Gdynia, a w jej ramach przestrzeń do wspólnej pracy, tzw. coworking.

W celu dołączenia do społeczności parków technologicznych i korzystania z przywilejów, jakie oferują (włączając w to również korzyści cenowe, niższe niż rynkowe stawki wynajmu powierzchni biurowych), potencjalne firmy zazwyczaj muszą przejść proces aplikacyjny, składający się ze złożenia wniosku wskazującego innowacyjny projekt realizowany przez przedsiębiorstwo oraz wystąpienia przed komisją parku, aby uargumentować słuszność swojego projektu oraz pomysłu na jego realizację. Wziąwszy pod uwagę, że technologie stale się rozwijają, liczba parków naukowo-technologicznych nie maleje, a firm, które znajdują się w przestrzeni parkowej wzrasta, możemy stwierdzić, że miejsca te są rzeczywiście miejscem rozwoju innowacji (Staszaków 2013). Przykładem

2. Wsparcie MSP w zakresie przedsiębiorczości i innowacyjności przy zaangażowaniu IOB na lata 2014–2020 — propozycja PARP w zakresie koordynacji systemu, PARP, Warszawa, marzec 2014 r. (materiał niepublikowany).

jest firma Fotoogniwa znajdująca się właśnie w PPNT, będąca jednym z większych w Polsce dostawców odnawialnych źródeł energii ze słońca oraz wiatru w postaci małych elektrowni wiatrowych czy też nowoczesnych systemów oświetlenia LED.

Inkubator przedsiębiorczości z kolei jest podmiotem mającym wspierać pomyślne tworzenie i dalszy rozwój przedsiębiorstw. Oferuje on często dostęp do fizycznej infrastruktury biznesowej, indywidualnie dostosowane usługi wsparcia przedsiębiorczości oraz możliwości tworzenia sieci. Inkubatory różnią się od siebie w wielu aspektach, w szczególności pod względem zakresu oferowanych programów inkubacji, organizacji wewnętrznej, sektora gospodarki, w którym się specjalizują, oraz rodzajów obsługiwanych klientów. Możemy wyróżnić następujące etapy funkcjonowania przedsiębiorstw w inkubatorze:

- preinkubacja — wszelkie działania mające na celu doprowadzenie do powstania danego przedsiębiorstwa, szkolenia tematyczne, tworzenie biznesplanów i strategii działania i zastanowienia się nad innowacją danego przedsięwzięcia;
- inkubacja — następuje w chwili, gdy dane przedsiębiorstwo rozpoczyna swoją działalność i funkcjonuje na rynku oraz kończy się w chwili, gdy firma jest w stanie zapewnić sobie samodzielną pozycję na rynku i na nim działać, obejmuje szkolenia doskonalące, mentoring, prowadzenie warsztatów, poszukiwanie finansowania;
- postinkubacja — odbywa się w momencie, gdy przedsiębiorstwo już działa samodzielnie na rynku i jest w stanie się utrzymać i walczyć o swoją pozycję, polega głównie na umacnianiu pozycji, spotkaniach branżowych, powiększaniu sieci kontaktów biznesowych.

Po przejściu tych trzech etapów tak naprawdę kończy się wsparcie i działanie inkubatora przedsiębiorczości na rzecz danego przedsiębiorstwa, ponieważ jest ono trwałym, odrębnym podmiotem na rynku.³ Całość procesu inkubacji trwa zazwyczaj około trzech lat i obejmuje głównie małe przedsiębiorstwa (do 50 pracowników), rzadziej średnie firmy (do 250 osób zatrudnionych).

Trzecim typem instytucji wspierających przedsiębiorczość i rozwój na rynku są akademickie inkubatory przedsiębiorczości (AIP), które możemy zdefiniować jako specyficzny typ inkubatora przedsiębiorczości, stanowiący przedłużenie procesu dydaktycznego o możliwości przygotowania do praktycznego działania na rynku oraz weryfikacji wiedzy i umiejętności we własnej firmie (Matusiak 2006). Tworzony w otoczeniu szkół wyższych inkubator jest ofertą wsparcia studentów i pracowników naukowych w praktycznych działaniach rynkowych. W tego typu jednostkach, oprócz funkcji realizowanych w tradycyjnych inkubatorach, podejmuje się szereg specyficznych działań zorientowanych na edukację przedsiębiorczości oraz komercjalizację nowych produktów i technologii. Inkubator akademicki daje szczególne możliwości rozwoju poprzez dostęp do:

- uczelnianych laboratoriów i aparatury badawczej,
- doradztwa technologicznego i patentowego,
- wiedzy naukowców i studentów przy świadczeniu usług doradczych i szkoleniowych,
- baz danych o badaczach i wynalazcach, pomysłach, patentach i technologiach.

Struktura grup osób korzystających z usług inkubatorów akademickich rozwinęła się w odpowiednim kierunku — coraz więcej studentów korzysta z ich usług, co spełnia zamysł głównej idei powstania tego typu ośrodków innowacji w sąsiedztwie uczelni wyższych dając im możliwość kształcenia osób świadomych i kompetentnych w chwili wejścia na rynek pracy po ukończeniu uczelni.

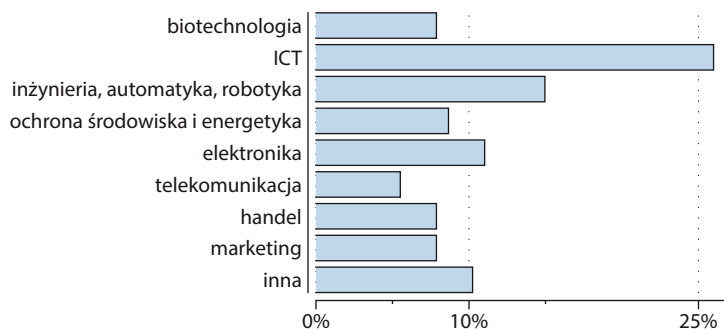
2. Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w pomorskich ośrodkach innowacji

Aby zbadać funkcjonowanie ośrodków innowacji z punktu widzenia osób z nimi związanych, przeprowadzono badanie ankietowe. Respondenci (103 osoby) poddani badaniu udzielali odpowiedzi na pytania zamknięte z możliwymi wariantami do wyboru. Część z pytań miała formę macierzową, w której była możliwość stopniowania odpowiedzi w skali od najbardziej do najmniej pasujących według ankietowanych wariantów (Królikowska 2017). Kwestionariusz zawierał jedno

3. Zob. Czy ze środków EFRR skutecznie wspierano rozwój inkubatorów przedsiębiorczości? Sprawozdanie specjalne nr 7, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg, 2014, [@:] https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR14_07/SR14_07_PL.pdf.

pytanie otwarte, które nie było obowiązkowe do wypełnienia. Wśród respondentów były 43 kobiety co stanowi 42% oraz 60 mężczyzn (58%), co może wynikać z faktu, iż w ośrodkach innowacji mieszczą się głównie firmy z branż technicznych, w których pracuje więcej mężczyzn. Największą grupę wiekową stanowiły osoby w wieku 16–25 lat (52%), 33% badanych wskazało przedział wiekowy 26–35 lat, 7 osób 36–45 lat, a 8 powyżej 46 roku życia. 51 badanych (50%) pracuje w parku naukowo-technologicznym — jest to najliczniejsza grupa osób. 25 osób (24%) wskazało inkubator przedsiębiorczości, a 16 (16%) akademickie inkubatory przedsiębiorczości. Cztery osoby wskazały jako swoje miejsce pracy Centrum Transferu Technologii (4%) oraz sześciu ankietowanych wskazało „inny ośrodek”, takie jak: Ośrodek Innowacji Edukacyjnych, Google Campus, Fundacja Wspierania Przedsiębiorczości.

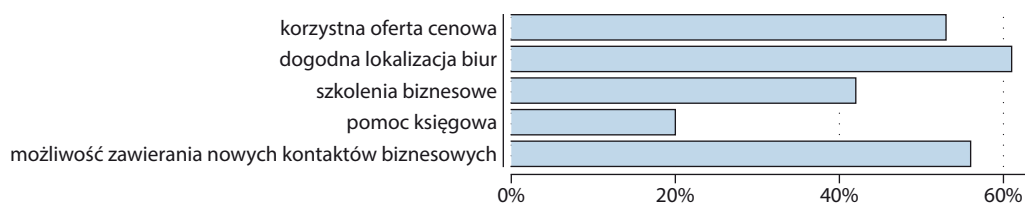
Respondenci zostali również zapytani o stanowisko zajmowane w przedsiębiorstwie. Właścicielem bądź prezesem jest 14 osób (14%), 20 osób reprezentuje poziom kierowniczy (19%), a 27 ankietowanych (26%) pełni funkcję specjalisty. Najbardziej liczna grupa to zwykli pracownicy stanowiący 42 osoby (41%). Najczęściej wskazywaną branżą był sektor ICT — 33 respondentów (26%). Na drugim miejscu uplasowała się inżynieria, automatyka, robotyka — 19 ankietowanych (15%), następnie elektronika (11%), ochrona środowiska i energetyka (9%) oraz trzy sektory o takiej samej liczbie respondentów (po 8%): biotechnologia, handel i marketing. Najmniej liczną reprezentację wykazała branża telekomunikacyjna (5%). 10% ankietowanych wskazało inną branżę (rys. 1).

Rys. 1. Sektory reprezentowane przez respondentów

W odniesieniu do wsparcia przez władze państwowe działań przedsiębiorczych większość ankietowanych (58%) wskazało, iż zgadzają się ze stwierdzeniem, że wsparcie ze strony państwa występuje, 24% osób nie zauważa takiej pomocy, a 18% nie ma na ten temat określonego zdania. Działania samorządowe zostały nieco lepiej ocenione, ponieważ 61% badanych wskazało, że polityka regionu wspiera działania przedsiębiorcze, 23% osób nie ma zdania w tej kwestii, a 16% nie zgodziło się z tym stwierdzeniem. Aż 90% ankietowanych odpowiedziało, że ośrodki innowacji wspierają działania przedsiębiorcze, jedynie jedna osoba odpowiedziała przecząco, a tylko 9 ankietowanych nie miało zdania w tej kwestii.

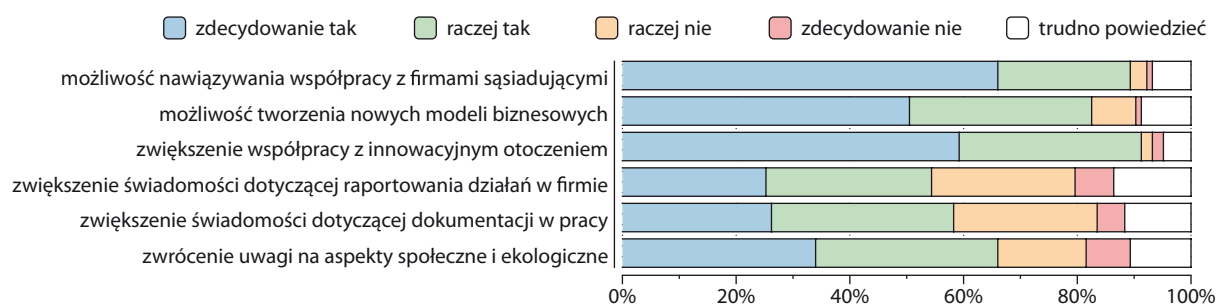
Respondenci zapytani co w największym stopniu wspiera działalność firm na terenie ośrodków innowacji (rys. 2), wskazywali dogodną lokalizację biur (63 osoby — 61%), możliwość zawierania nowych kontaktów biznesowych (58 osób — 56%) oraz korzystną ofertę cenową (53%). Na kolejnym miejscu uplasowały się oferowane szkolenia biznesowe (43 osoby — 42%), a także pomoc księgową (21 osób — 20%). Ankietowani wskazali dodatkowo na: możliwość uzyskania dofinansowania, nowoczesny design oraz praktyczne wykończenie wnętrza, prestiż danego ośrodka oraz wysoki standard oferowanych usług, kontrahentów chętnych do współpracy oraz zainteresowanie społeczeństwa

Rys. 2. Czynniki wspierające działalność firm na terenie ośrodków innowacji

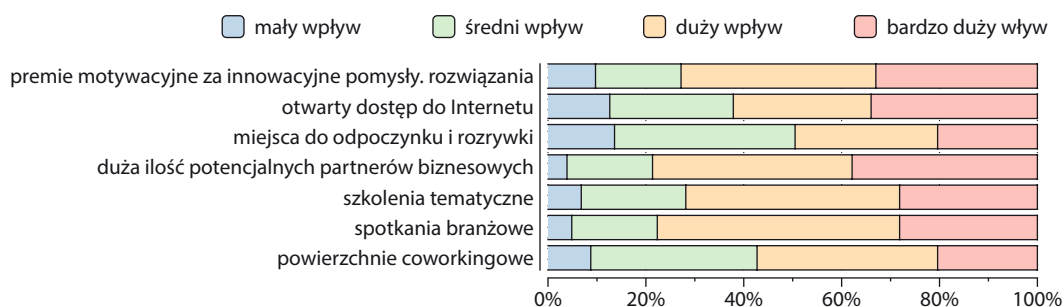
ośrodkami innowacji, słuchanie klientów i wychodzenie naprzeciw ich oczekiwaniom, stymulowanie rozwoju małych przedsiębiorstw oraz niski koszt mediów.

Następnie osoby ankietowane zostały poproszone o ocenę wpływu ośrodków innowacji na sposób funkcjonowania biznesu. Najliczniejszą grupą były osoby wskazujące na możliwość nawiązywania współpracy z firmami sąsiadującymi, zwiększenie współpracy z innowacyjnym otoczeniem oraz możliwość tworzenia nowych modeli biznesowych (rys. 3).

Rys. 3. Wpływ ośrodków innowacji na wpływ funkcjonowania biznesu

W dalszych dwóch pytaniach ankietowani oceniali w skali od 1 do 10 dwa aspekty. Pierwszy z nich dotyczył stopnia w jakim ośrodki innowacji sprzyjają integracji społeczności, co może skutkować możliwościami powstawania nowych pomysłów we współpracy z innymi podmiotami spoza firmy. Łączny wynik dał średnią 8,6 w dziesięciostopniowej skali. Drugi aspekt, który oceniali respondenci dotyczył oceny stopnia oferowanych warunków stymulujących firmy bądź pracowników do powstawania nowych innowacyjnych projektów. Skala zastosowana w tym pytaniu również była dziesięciostopniowa i średnia uzyskana wyniosła 8. Najbardziej istotnym warunkiem stymulującym powstawanie innowacyjnych projektów okazała się duża liczba potencjalnych partnerów biznesowych, otwarty dostęp do Internetu i informacji, następnie premie motywacyjne za innowacyjne rozwiązania. Jako kolejne wskazywane były spotkania branżowe i szkolenia tematyczne oraz na samym końcu powierzchnie coworkingowe i miejsca do odpoczynku i rozrywki (rys. 4).

Rys. 4. Warunki stymulujące powstawanie nowych projektów

77% badanych osób zadeklarowało, że decydując się na rozpoczęcie własnej działalności otworzyłyby firmę w ośrodku innowacji i chętnie skorzystało z oferowanego wsparcia. Jedynie 9% respondentów nie zdecydowałoby się na taki krok, a 14% wskazało, iż ma już własne przedsiębiorstwo na terenie ośrodka innowacji. Respondenci wskazali też na: dobrą komunikację i dostęp do miejsca pracy 24 godziny na dobę i 7 dni w tygodniu, kontakt z innymi firmami w zasięgu ręki i możliwość nawiązywania nowych znajomości zarówno prywatnych, jak i biznesowych. Pojawiły się również odpowiedzi chwalcące atmosferę, procentującą kreatywnym myśleniem i lepszymi efektami pracy, tworzenie społeczności i wydarzeń branżowych. Ważnym aspektem są przystępne koszty na wynajęcie przestrzeni biurowej w prestiżowym miejscu. Respondenci poruszyli również aspekt możliwości zdobywania nowych doświadczeń i wiedzy od środowiska ambitnych ludzi w świetnej naukowej atmosferze, otwartość na nowości i współpracowników z sąsiednich firm (Królikowska 2017). Podejście pracowników instytucji wsparcia biznesu pokazuje, że są oni otwarci na pomoc innym, nawiązywanie nowych kontaktów biznesowych, co daje asumpt do współpracy na zasadach outsourcingu bądź kooperacji przy danych projektach, nawet pomiędzy firmami z odmiennych branż.

Podsumowanie

Wsparcie oferowane przez ośrodki innowacji jest pozytywnym bodźcem do stymulowania rozwoju już istniejących przedsiębiorstw oraz podmiotów zainteresowanych rozpoczęciem swojej działalności biznesowej. Przyjętą we wstępie hipotezę zweryfikowano pozytywnie. Wyniki przeprowadzonych badań potwierdzają, że ośrodki innowacji pozytywnie wspierają działania na rzecz przedsiębiorczości i innowacyjności (90% ankietowanych), a otoczenie i infrastruktura, jaką oferują omawiane instytucje umożliwiają realizację kreatywnych projektów. Najbardziej istotnym czynnikiem, który decyduje o pozytywnym oddziaływaniu ośrodków na przedsiębiorczość jest korzystna i dogodna lokalizacja biur (63% ankietowanych) oraz możliwość nawiązania nowych kontaktów biznesowych (58% wskazań), pozwalających na poszerzenie spektrum działalności przedsiębiorstwa i otworzeniu się na nowe perspektywy biznesowe. Respondenci zauważają również wsparcie organów samorządowych (61% respondentów), jak i władzy państwowej (59% ankietowanych). Wyniki przeprowadzonych badań wskazują również na wysoki stopień zadowolenia pracowników ze swojej aktywności zawodowej. Podsumowując, za główne czynniki zadowolenia uznali oni otwartość ludzi, mnogość kontaktów i możliwości biznesowych, możliwość szybkiego rozwoju oraz dostęp do nowoczesnej, specjalistycznej infrastruktury. Jednocześnie w przyszłości większy nacisk powinien zostać położony na promocję lokalnych firm innowacyjnych i wykorzystanie ich potencjału w projektach realizowanych przez i na potrzeby władz.

Literatura

- BAKOWSKI A., MAŻEWSKA M. (red.) (2014): *Ośrodki innowacji w Polsce (z uwzględnieniem inkubatorów przedsiębiorczości). Raport z badania 2014*. Seria Innowacje, Warszawa, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- GOLEJEWSKA A. (2017): *Rola ośrodków innowacji w budowie potencjału innowacyjnego regionu na przykładzie województwa pomorskiego*. „Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego”, t. 31, nr 2, s. 39–55.
- GUST-BARDON N.I., NIEDZIELSKI P. (2016): *Kształtowanie regionalnych systemów innowacji. doświadczenia Polski i Uni Europejskiej*. Rozprawy i Studia / Uniwersytet Szczeciński, t. 932, Szczecin, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- HISRICH R.D., PETERS M.P. (1989): *Entrepreneurship. Starting, Developing, and Managing a New Enterprise*. Homewood, IL, BPI, Irwin.
- KRÓLIKOWSKA K. (2017): *Funkcjonowanie ośrodków innowacji w świetle koncepcji CSR oraz zrównoważonego rozwoju*. praca magisterska, Akademia Morska w Gdyni, Gdynia.
- MATUSIAK K.B. (2006): *Rozwój systemów wsparcia przedsiębiorczości. Przesłanki, polityka i instytucje*. Praca habilitacyjna, Uniwersytet Łódzki, Łódź–Radom, Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB.
- NOWAKOWSKA A. (red.) (2009): *Zdolności innowacyjne polskich regionów*. Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego; Wydawnictwo Biblioteka Mateusz Poradecki.
- STASZKÓW M. (2013): *Parki naukowo-technologiczne — miejsce wsparcia innowacyjnego biznesu*. [w:] J. Rymarczyk, M. Domiter i W. Michalczyk (red.): *Integracja i kryzysy na lokalnych i globalnych rynkach we współczesnym świecie. Tom 2*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, t. 315, Wrocław, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego.